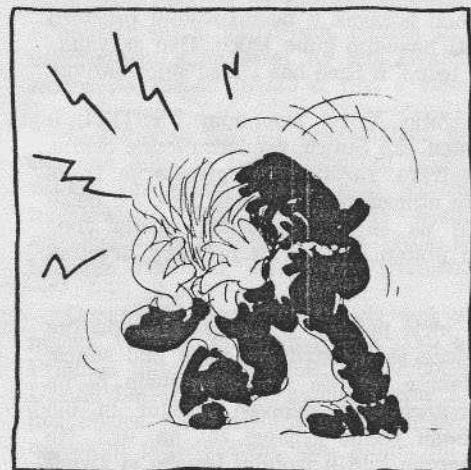

ČUBI

ČEBE

"MUNIAJT ŠEDOUZ"

par
MACAN

PARSEK

56
1294.

Malo ste iznenadeni, zar ne? Umjesto dramatskog uvodnika u vaš dugi očekivani fanzin, ja vas dovodim u kazalište. Ne budite nestrljivi, sve će vam biti jasno kad odgledate predstavu. Ima samo jedan čin. Tiho, evo počinje.

HTJELI STE, PA VAM EVO!

LICA: UREDNIK, prosjak koji skuplja rečenice
DPI, programski direktor SFere
KONOBAR

ZBOR (gledalište): fanovi, članovi i usputni prolaznici SFere
SPOMINJU SE: DM, SC, Ć i drugi

ČIN JEDINI

Gledalište lista program broj 56. Zastor se diže, polako. Otkriva gotovo praznu pozornicu. U jednom kutu otvoren ormar iz kojeg ispadaju razbacane knjige. Nagrada SFere u drugom kutu leži u polumraku. Scenom dominira mala drvena govornica, već olinjala. Na njoj stoji čaša mineralne i nekoliko papira. Svjetlo fokusira govornicu. Ulazi urednik noseći Parseke, vidi se broj 56 i staje za govornicu.

UREDNIK: Dame i gospodo fanovi, kao prvo želio bih vas pozdraviti, što ste se okupili u tako malom broju. Bit će tišina, a i koncentracija će trajati dok ne završim.

(Gledalište još uvijek lista, šuška i polako se primiruje.)

Sad, kad imate novi PARSEK pred sobom, mogu vam otvoreno reći da nije vrijedilo čekanja. U najmanju ruku, ovaj je broj našeg omiljenog fanzina, bijedan. Ne, naravno po sadržaju koji donosi. Provjereni su to autori, vidim prisutni u publici. Ne, ne po tekstovima, već po tome što bi jedan fanzin trebao predstavljati. Društvo koje ga je pokrenulo.

(Mala slanka)

Ovo je aktivna drama u kojoj sudjeluje i publikum pa će vas sada zamoliti da svi oni, lijepo kao u školi, dignu ruke koji nisu unaprijed čitali Darkovu i priču Short Cuta.

(Broji ruke)

Molim lijepo, samo frakcija igraonice, oni u zadnjim redovima (pokazuju ih i obraća se njima). Vas tako i tako ne smatram previše vrijednim pažnje jer vam je do PARSEKA k'o meni do L. Ron Hubbardovih čebelogija.

(Desetak teških knjiga tresne na pozornicu s velike visine)

Slobodno se naljutite jer ovo jest uvreda.

(RPG-ovi oštре pera i bacaju tekstove prema govorniku (za mrtve), ali oni ne stižu dalje od dva, tri reda ispred njih.)

Kh, kh (gucne malo jamničke). Što se tiče vas, u prvim redovima koji niste digli ruke, pustit će vam malo kasnije birc'n'burek da

se otkačite (kritički šara pogledom prve redove). Među vama vjerojatno ima onih koji nisu čitali esej o konačnoj medi svemirskoj, trećem tekstu u ovom PARSEKU, no tome je razlog ovaj (diže iznad glave desetak malih papira na kvadratiće prekrivenih gustom džunglom plavih, štampano pisanih slova). Inače bi i to svarili sirovo.

(Baca sve papire i Parseke na pod).

To nas vodi ravno u slijepu ulicu, gdje slobodno možete urlati...

ZBOR (a capella u 9-glasnom kanonu počinje intonirati): Kome treba PARSEK? Kom', kome treba PARSEK! PAR, PAR PARSEK!

(U pozadini, između ormara i pepeljare otvara se slijepa ulica. Svi gledaju kako se jedan za drugim zatvaraju prozori i gase svjetla u njima.)

UREDNIK (osvjetljen odozdo, mlijecnim tonovima koji prate glasove zbara): Neki bivši urednik reče ne tako davno, kako njemu treba P, kako će frcati uvodnici ali fanzina će biti (zbor se polako utišava). Na žalost ne vidim ga od podvijena repa.

KONOBAR (prekidajući): Burek, kava, kola, šlag, rum?

GLEDALIŠTE i UREDNIK (u sav glas): Meni!

UREDNIK (između dva zalogaja bureka, pokazuje na DPI-a): Programski direktor...

DPI (urla, a sir mu iz usta leti po gledalištu): Smjenite me!

UREDNIK: ...kad god mu spomenem tribinu o PARSEKU.

(Mala slanka. Svi su zamišljeni.)

UREDNIK (sada ozbiljan poput predsjednika): Dragi fanovi i fanovice, PARSEK se ne piše sam, kao što se i ne crta sam. S obzirom da sve čitate prije nego što je i napisano, a kamoli objavljeno u PARSEKU, ne računajući ove tamo, konstatiram da nam PARSEK ne treba. Kome je do filma, kad je pročitao sadržaj a kadrova nema. S toga bih vas molio da se pripremite za posljednju scenu.

(Kao i svaka tragedija, pa tako i ova završava smrću.)

Urednik, konobar i gledalište poredali su se na sceni. Gužvaju stranice fanzina brišući masne ruke od bureka i peciva, a zatim bacaju papirnate loptice PARSEKA u oluk.

(Zastor)

Nadam se da ste shvatili poruku. No, nije sve tako strašno. To ja više onako da vas jednog jutra ne bi probudio PARSEK DUO 36/37.

IMPRESSIONUM

PARSEK ureduje urednik u ime SFere, a ovaj broj je to Davorin HORAK. Već vjernošću jednog psa, donjeli tekstove Short CUT i Darko MACAN. Cubija i Ćebe je u kvadrat uglazbio Darko MACAN. Naslovna strana je opet stvar urednika, dok je tiraž nešto u što ne ulazi. Tehnifikacije Ekssferasemua.

Copyright 1994 SFera. Sva prava pridržana, prilozi neplaćeni. Fotokopirano u fotokopiraonicu. Prvo izdanje.

PROČITAJ I DAJ DALJE

Sve je počelo kada je Max poludio. Max Ružić. Tvrdim to s onoliko sigurnosti, jasno vam je, koliko išta možemo sigurno tvrditi ovih dana. Svjedoci su nepouzdani, značenja nerazumljiva, povijest polako ždere samu sebe... Max, dakle, i njegovo ludilo!

Max je flipnuo, onako dibiduz, u prostorijama Studentskog servisa, negdje s proljeća dvanaeste, ali nije on normalno ni počeo. Bio je prirodno nesposoban biti koristan pa je i u svoju trideset i drugu godinu ušao kao priličan looser, po gotovo svačijim osim svojim standardima. Giulio je strce za stan i klopnu, frendove za cugu, a pokoje glupog komada za novu šulju ili tako nešto. Kad bi se osvrnuo i odlučio rezimirati svoj život, što Maxu nije baš prečesto padalo na pamet, zbroj bi bio dupla nula i povuci vodu. Imao je testiran prvi semestar strojarstva, skupio je osam mjeseci na onom dijelu fronte gdje se pucalo uglavnom po stropu birtije, posijao je dva potomka, koje su nesuđene majke zdušno abortirale čim su naslutile koji bi to genetski materijal mogao biti u igri, i jednom se poštemao s dva murjaka i dobio. Toliko o uspjesima, sve drugo je bilo us! ako ne i gore. Max nije u životu imao stvari da je nazove svojom, da se njome ponosi.

Osim što je imao ime.

Apokrifna verzija, a kakvo je stanje samo apokrifne verzije čemo ubuduće i gledati, kaže da mu je stara strašno voljela Mela Gibsona kao Mad Maxa i eto imena. Druga verzija priča kako mu se stari tako naroljao slaveći da je svog prvorodenca nazvao po susjedovom cucku, baš mu se ime učinilo zgodnjim, te da je poslije cucka otrovao da nitko ne skuži. Sto je tek pomoglo ljudima da skuže. Kako god, Max je bio Max i to mu se užasno sviđalo. Osobito X.

Tko zna što si je isfurao u glavi, ali brijao je na taj X da to nije normalno. Valjda si je umislio da zvuči fakerski, kao neki stranac, tko će ga znati? Kako bilo, Maxu je njegovo ime bilo sve.

A sad ga nije mogao napisati.

Bio je, rekli smo, na Student servisu. Opet je na neku foru smuljaо produžetak prava pa je za deset posto od brutta dizao neoporezive pare za frendove. I trebalo je potpisati neke papire, što Maxu pod normalno ne bi bilo teško. Jer, presjedio je on sate i sate u srednjoj, dok su drugi hvatali bilješke, vježbajući varijante svog potpisa. Cak smo našli neke teke...

I sad, zamislite situaciju. Max se potpiše, a tamo ne piše "Max" nego "Maks". I gleda Max i ne kuži. Niš' mu nije jasno. Potpisao se mali milijun puta, kak' sad "Maks"? I ništa. Uzme on drugi formular i pazi. Dobro pazi. Napiše "M" i sve u redu, napiše "a" i cool. Onda krene pisat "x", a ruka neće. Max se zaustavi na vrijeme prije no što je izvio "k" u viticu, ali ne! Vidi se da to "x" nije ka

"x"-u krenulo. Max se znoji, proba opet, upire svu svoju snagu, ali ruka neće "x" napisati i neće pa da je, oprostite na izrazu, jebeš...

Max uzme drugi papir, neki bijeli, i proba. Muči se neko vrijeme, pa se onda proba opustiti, čuo je negdje za podsvijest, ali nema pomoći: na papiru piše Maks pa Maks.

Maxu treba zraka.

Strči se on niz stepenice i eto Maxa na ulici. Nije baš pri sebi i sreća njegova što je naletio na frenda. "Bok, stari, grozno izgledaš", kaže mu frend. "I ti bi grozno izgledao da ne možeš vlastito ime napisati", kaže mu max i počne pričati što se dogodilo pa dođe do momenta kad bi trebao reći svoje ime. Dode i zapne. Stoji Max tako nasred ulice pred frendom koji ga čudno gleda, razjapio Max gubicu, brada mu podrhtava, a znoj ga oblijeva, ali vlastito ime ne može preko usana prevaliti. Zaboravio ga je.

"Kak' se zovem?", urla Max, "Stari, reci mi kak' se zovem?" Frend, jasno, misli da ga Max, izjava je iz zapisnika, zajebava i hoće mu reći da se nosi u rodno mjesto kad skuži da ni on ne zna kako se Max zove. Pa on to, ukratko, kaže Maxu i tu Max definitivno pukne i hiti se pod... pod... Znate, ono vel'ko, plavo ide na struju i po tračnicama... Kako ste rekli, kolega? Tramvaj? Je, tramvaj je! Hvala, kolega!

Max se, dakle bacio pod tramvaj.

Nije mu niš' jako grdo bilo. Mislim, preživio je. Potezao se poslije po bonicama i bilo ga je dosta po novinama dok su novine još izlazile. Tak' smo i naišli na njegovo ime, prvo M.R.(32) u "Crnoj kronici", poslije neki nebuloza intervju po tabloidima i marginalnim časopisima, poslije sve manje toga i onda opet minorni val popularnosti kad se trend proširio i kad su ga marginalni časopisi i nedjeljni dodaci iskopali kao jednog od prvih. Mi smo provjeravali koliko smo mogli, dosta toga je u neredima izgorjelo, i mislimo da je Max Ružić fakat bio, ako ne prvi onda prvi kod kojeg su se simptomi javno pokazali. Dovoljno tup da padne u prvom valu, a opet mrvicu bistar, koliko da ga zaboli. Ako je bilo duduka, od onih što im izvadiš mozak, a oni ti još "hvala" kažu, koji su pogodeni kad i Max - neka ih! Bilo je i prije Nadanà Parlova onih što su vikali da Istra treba biti republika, ali njemu je uspjelo, a njih tko pamti?

Nakon Maxa, to je već dio koji ide u opću kulturu pa će ga ovdje dati u najkraćim crtama, slične, a i veće, rupe u memoriji otkrivane su sve češće. Prvo ih se tretiralo kao uobičajene amnezije i nitko nije tražio veze među slučajevima. A onda kada je cijela stvar dospjela do pandemije i kad je bilo temeljito kasno, netko je spojio konce i počeo gledati STO to ljudi zaboravljuju.

Strani jezici načeti su prvi, tudice i barbarizmi padali su kao snoplje, potom su bok uz bok stradale izvedenice iz mrtvih jezika

i narječja, pa sve što je nalikovalo drugom jeziku a onda redom. Kad se Vlada sjetila priznati što je napravila, već je bilo kasno - nanotesi su klisnuli preko grane, a i sam je Predsjednik već komunicirao isključivo gruntanjem.

Vlada, Predsjednik... Znam da su većini naših mlađih članova to apstraktne imenice, ali ih molim da zapišu ili, ako još nisu završili tečaj, zapamte sve nejasnoće pa ćemo o tome razgovarati nakon predavanja. U redu? Štrpite se, nema još puno. Gdje smo stali?... Da, vlada...

Znanost je u to vrijeme bila, vjerojatno po posljednji put u dogledno vrijeme, u zamahu. Ratovi kroz koje je gotovo cijeli planet prošao u tom razdoblju malo su, s jedne strane, smirili duhove, a s druge strane su potakli znanstveni razvoj potragom za novim, neuvhvatljivim i razornijim oružjima. Veliki su proboji postignuti, među ostalim područjima, u nanotehnologiji i shvaćanju strukture i principa rada mozga.

Naša draga Vlada imala je svoje institute u oba područja i u poraću ih je upotrijebila za jedan drugi davno željeni cilj - jačanje nacionalne svijesti. Kako su oni to zamislili, sve bi bilo baš breskvasto kad bi svi govorili istim jezikom, možda kad uopće ne bi znali što se na drugim jezicima govorи. A to i nije tako teško, rekli su, budući da znamo koje sinapse pamte što, budući da su nanotesi dovoljno pametni da sinapse očitaju i analiziraju prema jednostavnim pravilima pa unište one nepoželjne i budući da nanotehe lijepo možemo prilijepiti na viruse... Zašto ne?!

Pa, mogli bi mi sad tu nabrajati razloge "zašto ne", spomenuti, recimo, da bi bilo pametnije da su nanotesima nakrcali bazu podataka s poželjnim riječima umjesto pravilima korijena i tvorbe... Ne da ma i u najmanjoj mjeri opravdavamo takvo nasilje nad slobodom ličnosti i odlučivanja, ali na taj način se ne bi dogodilo što se dogodilo. Nanotesi bi obrisali što ne bi bilo u bazi, ali ne bi nastavili brisati sve riječi koje imaju korijensku ili tvorbenu sličnost s bilo kojom drugom riječju, bilo kojim jezikom. Jednom kad su nanotesi uzeli maha... Ma što da vam pričam, pogledajte oko sebe. Devedeset i devet koma devet postotaka stanovništva su "grunteri", sretno su potonuli deset tisuća godina unatrag, u svijet koji nije poznavao jezika osim gesta i mumljanja. Kula babilonska pomiješala nam je govor, nanotesi su ga vratili zajedničkom nazivniku.

Tek su se rijetki oduprli i taj otpor je čudo. Pokazalo se da je inteligencija ipak donekle opipljiva stvar, da razmišljanje kao nusprodukt stvara protutrov toksinu kojeg luče nanotesi! To nas je spasilo, drugovi i gospodo!

Kao što svi iz vlastitog iskustva znate, nije lako biti pametan. Intenzivno razmišljati dovoljno dugo da bi se proizvelo dovoljno antidota naporan je posao. Koliko smo samo puta pomislili da sve zajedno nije vrijedno truda, da se treba prepustiti struji i uživati,

jesti otpatke i strvine, kopulirati na ulicama i sretno ljenčariti na suncu bez i najmanje brige. Ali NE! Ne smijemo to dopustiti! Pamet je oduvijek bila prokletstvo, ali naša je dužnost da usprkos tome hrabro nosimo iskru svijesti kroz tamu kozmosa! Naši znanstvenici i ovoga trenutka rade na nanotesima koji bi trebali pobijediti one što su nas degradirali i naša im je podrška neophodna! Pamet cvjeta samo u susjedstvu pameti! Ako mi odustanemo, čovječanstvo nestaje s nama, bez traga, bez ikog da ga pamti.

Preklinjem vas, ne dozvolimo to!

(pljesak)

Hvala. Hvala... Zamolili su me da vam na kraju pročitam još nekoliko obavijesti. Transkript ovog predavanja bit će vam podijeljen na izlazu. Molio bih svakog da ga prouči i da sve nepoznate riječi ne okljeva provjeriti u našoj bilb... bibi... knjižnici. Ne govorim vam to bez veze već za vaše dobro. Nanotesi djeluju neprestano i naša borba s njima ne smije znati za predah.

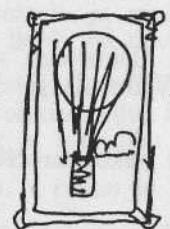
Na žalost, najavljeni pitanja morat ćemo odgoditi za četvrtak. Da, kolega, za prekosutra. Kasno je i neki od nas bi htjeli stići kući još za dana. Osim toga, ova je prostorija potrebna za malu zakusku u čast naših preobraćenih članova koji su ovih dana naučili svoje prve dvosložne riječi.

To bi bilo sve, narode. Pedalirajte pažljivo, čujem da su cijevi popucale ispod još nekih cesta, a ako se, pogotovo vi mlađi, baš ne možete susdržati od seksa s "grunterima", upotrebljavajte kondom. Množiti se treba samo u kontroliranom okolišu.

Hvala vam i laka vam noć.

Prva rečenica by Goran K.

The rest by Darko M.

Posvećeno Draženki Pamfletić

ANAVOLIM ILOV ANA

Upoznali su se u Aquariusu. On je plesao. Ona je pijuckala pivo. Tada ga je primjetila. Kasnije joj je rekao da je on nju još ranije video i da je namjerno izašao na podij da bi ga ona vidjela.

Promatrala ga je, a on se trudio da to ne primjeti, ali bi ga srce zaboljelo kad bi izgledalo da joj je pažnja skrenula. Zaljubio se na prvi pogled.

Noj je malo duže trebalo, ali nije mogla poricati da je ovaj lijepi dečko privlači. Zasvirali su sentiš i ona se odlučila. Ugasila je cigaretu i prišla mu lakin korakom.

- Hoćeš li plesati?

Pristao je bez riječi. Samo joj je stavio ruke oko vrata i prepustio se.

Kasnije mu je rekla da se ona u njega zaljubila u tom trenutku.

- Kako se zoveš? - upitala je.

- Milovan. A ti?

- Ana.

Plesali su, pričali, vičući jedno drugome u uho. Upoznala je njegovog prijatelja Hrvoja, bio je super građen i da se već nije upucavala Milovanu vjerojatno bi se njemu upucavala. Ana je voljela muškarce, a i muškarci su voljeli nju.

Milovan je upoznao Aninu prijateljicu Koraljku, ali je i ona upoznala nekog dečka pa se nije zadržavala. Nije im ni trebala. Bili su zaokupljeni sobom, tražili su puteve jedno k drugom. Ana se malo iznenadila nervozni koju je osjetila. Nije bila navikla uzrujavati se zbog muškaraca. To ju je naljutilo pa je kritički promotrlila Milovanove grudi. Milovana je ponio ne sasvim neugodan osjećaj i zaprijetilo mu je crvenilo. Bio je katolik i nevin i ovi trenuci su ga koštali više nego nju.

Ana se prekorila. Nema razloga biti neugodna. Osim toga, stvarno joj se svidao ovaj dečko i nije htjela uprskati. Vjerovala je da se i ona njemu svida.

- Milovane - kušala je njegovo ime. Nije bilo neko naročito ime, ali već joj se više svidi.

- Da? - odgovorio je. "Da" je zvučalo kao dobar znak.

- Da li bi želio... - tu je namjerno zastala, djelom uživajući u izricanju te rečenice, djelom očitavajući znakove na njegovom licu. On se malo ukočio i povukao, znajući što ovakav uvod znači... i Ana

je već nesvesno reagirala na isti način... te se trgnuo oplašen zastojem i pogledom žedno potražio njen pogled...

- ...izači sa mnom? - završila je sa strahom snažno kontrastiranim prethodnoj veselosti.

- Može - rekao je Milovan.

Oboje su se kasno probudili.

Ana je bila mamurna jer je sinoć dosta popila. Zamišljeno je i polako brijala bradu.

Milaovan je bio naizmjenično histerično radostan i depresivan. Razmazao si je šminku po licu pa ju je morao skidati i ponovo se mazati. Tata je primjetio nervozu.

- Što ti je danas?

- Ništa mi nije. Stvarno. Dobro ti stoji ta haljina.

- Sviđa ti se?

Neću ga danas poljubiti, mislila je Ana. Ili hoću? Nema žurbe. Vidjet ćemo.

Oprala je zube još jednom.

A ako me ne bude htjela poljubiti, mislio je Milovan dok je kenjao. Ne bih joj trebao još pustiti. Ali ako bude htjela? Dosta mi je moje nevinosti!

- Majko naša koja jesi na nebesima, osloboди me grijeha kao što se ja oslobođadam govana ovih. U ime majke, kćeri i duše svete, amen - promrmljao je molitvu, obrisao guzu i pustio vodu. Kako to da se ateisti ne osjećaju prljavo bez molitve nakon sranja, pitao se.

Došla je pet minuta ranije jer joj je bilo OK čekati dečka. Ali se nadala da neće puno kasniti jer nije voljela čekati.

Promatrala je muškarce i jako se dobro osjećala jer niti jedan nije bio ljepši od onog kojeg je čekala.

Primjetila ga je izdaleka. Bio je prekrasan, plavokos, punih crvenih usana, velikih očiju. Sa zadovoljstvom je primjetila da se uredio za nju. Cak je i minicu obukao. Imao je super noge.

- Bok. - rekao je Milovan. Smiješili su se.

- Kuda ćemo.

- Ajmo u kino - rekla je Ana. - Tequillaa Sunshine s Ken Parkerom, Modesty Blaze i Dylan Dogom.

U kinu joj nije bilo teško suzdržati se. A nije ni kasnije. Previše joj se sviđao da bi upropastila stvar prenagljeniču. Drugi put.

Teći put. Četvrti. U parku. Na klupi. U autu.

- Ajmo kod mene.

Uzdahnuo je. - Može.

Sjeli su na kauč. Pitala ga je što želi popiti. Whiskey. Natočila je. Cak je i televizor upalila. Onda ga je zagrlila. Otkopčala mu je bluzu, skinula grudnjak. Imao je krasne male sise.

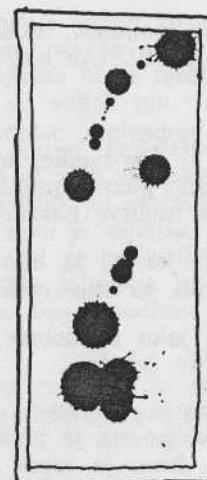
Tražio je da ugasi svjetlo. Skinuli su se pri svjetlu televizije. Isključila je ton.

Legli su na kauč i ljubili se, gladili se. Raširila mu je noge i legla između njih. Ud joj je pucao. Bila je strašno uzbudjena.

- Nemoj jako - šapnuo je Milovan.

- Neću - rekla je Ana, gotovo se nasmijavši.

Polako je gurala kurac u njega, onda jače. Milovan je kriknuo i prokrvario.

Na TV-u se kamera prerano uključila pokazavši predsjednicu Tuđman kako češlja brkove. Franka je primjetila kuršlus i kiselo se nasmješila.

Short Cut

SPACE: THE FINAL FRONTIER

Virtualna stvarnost i kibersvemir su dva nova važnija SF pojma i teme i oba se bave prostorom. Pojmom i temom dosta bitnim za SF. Da se prostor može shvaćati na različite načine i sagledavati iz različitih perspektiva, SF je pokazao u djelima od Harrisonovog "Make Room! Make Room!" koji opisuje prenaseljenu Zemlju do priča i romana podžanra katastrofe u kojima apokalipsu preživljava šačica ili manje ljudi, od paralelnih svjetova do višedimenzionalnih prostora.

Engleska riječ SPACE ima dva značenja: PROSTOR i SVEMIR. U sintagmi kojom sam naslovio ovaj esej, proslavljenoj serijom ZVJEZDANE STAŽE, space definitivno znači svemir.

Rekao bih da je svemir i ono što sadrži mesta koja čovjek u njemu može pronaći, bića koja može sresti i ono što može biti centralna tema SF-a. Od uzemljenja žanra dvadesetih godina u Americi do danas, veliki dio stvorenih djela bavi se svemirom i zbivanjima u njemu. ZONA SUMRAKA svojim osjećajem za "sense of wonder" vjerojatno je bolji SF od STAR TREK-a, ali su ove druge, ipak, klasičnije i reprezentativnije. Ne samo laička već i predstava poznavaca žanra čvrstom asocijacijom veže naučnu fantastiku sa svemirom. I s punim razlogom: Ako ništa drugo, kada se radnja zbiva u svemiru, sugurni ste da se radi o SF-u.

Pogledajmo sada, seadom godina prije 2001, što nam je SF otkrio o svemiru.

Nažalost, ne puno. Mašta je ovdje kaskala za znanošću (i još ju je grizla savjest kad je radila tako male preskoke kao što je putovanje brzinom većom od svjetlosti), a znanost koja je ovdje u pitanju - kozmologija, astrofizika, fizika - se, uz sav napredak koji je učinila, pokazala šturom i siromašnom. Gotovo bi se moglo reći da je učinila medveđu uslugu SF-u, ali bilo bi neispravno za podbačaje mašte kriviti podbačaj znanja. Netko bi mogao prigovoriti da, ako je netko kriv, tada to nije nauka već stvarnost koju ona opisuje, ali pogotovo se s idejom da je stvarnost - svemir - šturi i siromašan ne bih mogao složiti.

No, da argumentiram svoju tužaljku. Čega ima u svemiru?

Prije svega, beskrajan prazan prostor, tzv. vakuum (ovo je, usput, najveća besmislica, koju je fizika na svom putu u ezoteriju prekoračila, ali koja se usidrila u svijest laika; nebitak, prazan prostor, ne postoji). Sve ostalo je uglavnom vodik, uz nešto malo težih elemenata.

Svemir je ispunjen kozmičkim, svjetlosnim, elektromagnetskim, radioaktivnim, možda i drukčijim zračenjima, česticama, plinovima. Oblikovan je gravitacionim silama. Ono bitno u njemu su zvijezde, ali pokazuje se da one i nisu tako bitne. Ima ih različitih tipova, veličina, boja i životnih ciklusa, ali sve bez izuzetka ne samo da nisu bogovi, već su nenastanjene i nenaseljive (a Sundiver? - op. ner. uk. txt.), puki kozmički fenomeni. Malo nade daje nam tek Shepard u priči SUNČANI PAUK u kojoj opisuje otkriće oblika života koji živi u Suncu.

Od zvijezda mogu nastati nove, supernove, bijeli patuljci, neutronske zvijezde i crne rupe, ali jedva da ima pomaka od dramatske crne rupe kozmičkog fenomena. Neutronske zvijezde bivaju utoliko zanimljive što u svom dosegu razvijaju fantastične plimne sile, kako pokazuje Niven u NEUTRONSKOJ ZVIJEZDI. Crne rupe su obećavale kao područje unutar svemira koje je po svojoj prirodi van njega, u kojem ne djeluju isti prirodni zakoni kao u normalnom prostoru. Na tragu toga bila je Saganova interpretacija u KOZMOSU, gdje ih je predstavio kao vrata u moguće druge univerzume. Od svega toga, čini se da je glavna ideja koju je SF pokupio ta, da je put od horizonta dogadanja do teoretske površine beskonačan, te je onaj koji u nju upadne suočen s vječnom smrću.

Otkriveni su i pulsari, kvazari i još par kozmičkih fenomena. Nije mi poznato da ih se je bilo kako osmislilo.

Zvijezda ima fantastično mnogo. One čine galaksije, kojih ima takoder fantastično mnogo. Ovim veličinama lijepo se poigrao Farmer u priči SJENA UNIVERZUMA u kojoj ljudi u svemirskom brodu nekim načinom izlaze iz Svemira i pronalaze ga za sobom kao kuglu u sistemu koji se može protumačiti kao atomski. Kada se vraćaju natrag unutra, u brod im prodire (voda? - gl. op. znasekoga) jato malih svjetlećih užarenih objekata, u kojima prepoznaju zvijezde.

Osim u ovoj priči, galaktičke veličine se ne prikazuju naročito bitnim; valjda su prevelike. Tek kada nešto dođe iz druge galaksije, onda se zna da je došlo stvarno izdaleka, da je jako dugo putovalo, da je stvarno strano.

Naša galaksija (Mliječni put) kao veličina, kada je bitna, bitna je uglavnom baš po svojoj veličini. U njoj može nastati galaktičko carstvo, kao u Asimovljevoj ZADUDŽBINI. Ali kao i u navedenom djelu, činjenica da je carstvo galaktičko, ne mora ga učiniti složenijim od Rimskog.

Oko zvijezda kruže planete, ali i s njima, situacija jedva da je nešto bolja nego sa zvijezdama. Tri tipa. Jedan su plinoviti džinovi, kao Jupiter, Saturn, Uran, Neptun. Tamo čovjek baš i nema što tražiti (a Grad - op. ur.), iako može rудariti kao u Blishovim pričama. Tu može i biti života kao u Clarkovoj priči SUSRET S MEDUZOM (ali o alienima ču drugom prilikom). To je sve; gravitacija je prevelika, atmosfera nije za disanje=nije za homo spiensa. Ah, da, od Jupitera može nastati sunce - Clarke, ODISEJA 2001 (mislim da je to ODISEJA 2010 - op. ur.). To nije loše.

Drugi tip su manje planete bez atmosfere, kao Merkur, Mjesec, Pluton. Na njima se može sagraditi stanica, čak veličine kolonije, ali opću ugodnju je dosta klaustrofobičan.

Treći tip su planete s atmosferom. Ona pak može biti prerijetka, kao na Marsu, prevruća, kao na Veneri, ili se može disati kao na Zemlji. S resursima koje svemir nudi, SF ne sumnja, bit će planeta za ljude koliko poželimo. Ali žetva je opet siromašna. Herbert u DINI pronalazi pustinju od planete, LeGuinova u ZEMLJOMORJU more s par otoka. Treće otkriće je džungla, četvrto snježna planeta (i peto rame uz rame planeta s cestom - op. ur za č.). Prikladan svijet u principu samo varira neku od klima i biocenoza Zemlje. Ako ste tražili tristo čuda, ovdje ih nećete naći.

U mladim danima SF-a, otprilike do zdravog doba, Mjesec, Venera i Mars bili su čuda izložena oku, gotovo na doseg ruke. Venera je bila kišna i vodena planeta, Mars je imao kanale. Ali razvoj znanosti kao da se urotio protiv onih kojima se duh uzdiže k nebū. Obje planete prikazane su kao nastanjive, šanse za život na njima svedene su na minimum. Čak i u obliku mikroorganizama, kamoli civilizacija.

Prvi problem - naseljivost - je SF razriješio i to u skladu sa znanstvenim kriterijima. Razvijen je koncept teraformiranja, adaptiranja planetze za život ljudi, prema slici i prilici majke Zemlje. Planeta treba biti mase otprilike slične Zemljinoj. Ako je malo premala, nije problem; može se zasuti potrebnom količinom materijala. Treba joj stvoriti atmosferu željenog sastava, stvoriti vodene površine ako ih nema i uzgojiti na njih biranu vegetaciju. Materijal nije problem; koriste se asteroidi kojih u našem, Sunčevom sistemu ima u izobilju. Dobra volja, par stoljeća ako i toliko i možete ostaviti za sobom zagađenu, prenaseljenu, potrošenu Zemlju i otići na novi i djevičanski svijet - Mars.

Asteroidi sam spomenuo, komete i meteori su otprilike ista stvar iz dramatsko-svemirske perspektive i to je to.

Fizika je smislila anti-materiju, ali čini se da je jedino što ona može napraviti - bum!

Do svemira se uglavnom dolazi raketnim, nuklearnim pogonom. Princip je isti kao onaj kojim su junaci Vernovog romana PUT NA MJESEC stigli do Mjeseca (ovdje mogu dodati povijesnu opasku da se u svemir, na Mjesec i Sunce, u književnim djelima putovalo još u Srednjem vijeku pa i ranije). Tim načinom je i prvi čovjek prošetao po Mjesecu (da bi se u slijedećih četvrt stoljeća zadovoljio slanjem tv-odašiljača tamo gore). Raos nas uvjerava da je raketni pogon primitivno rješenje i da bi neusporedivo bolje radili akceleratorski topovi. To bi bile dosta duge tračnice ili nešto slično, kojima bi teret ili kapsula s posadom ubrzavala do krajnje točke s koje bi letjela sa Zemlje brzinom neophodnom da dosegne orbitu. Clarke u RAJSKIM VODOSKOCIMA opisuje lift koji veže površinu Zemlje s prihvatnom stanicom u orbiti koja rotira oko Zemlje ostajući iznad iste zadane točke. Zamisao se možda čini fantastičnom, ali nije. Lift bi bio napravljen od najčvršćeg i najlakšeg materijala - industrijski proizведенog dijamanta.

Najugodnije i najlakše bi do gore ipak stigli antigravitacionim pogonom.

Gore čemo se zadržati u svemirskoj stanci. To može biti mala hermetična konzerva u kojoj ćete uživati u bestežinskom stanju. Ona može biti u obliku prstena koji rotira, čime se na obodu dobiva određena doza gravitacije. Takvu ste mogli vidjeti u Cubrickovoj ODISEJI. Konačno rješenje problema prirodnih uvjeta bila bi umjetno proizvedena gravitacija.

Kada smo već u svemiru, mogli bi krenuti k zvijezdama. To se čini na slijedeće načine. Sagradi se veliki svemirski brod koji može primiti dovoljno velik broj ljudi - malu koloniju - te koji se kreće prema zvijezdama podsvjetlosnom brzinom. To je tzv. generacijski brod. Jer se očekuje da će se u njemu izmijeniti mnoge generacije prije nego što se dode do planete pogodne za kolonizaciju. Ovo ne mora biti slučaj jer približavanjem brzini

svjetlosti vrijeme za putnike usporava pa oni mogu preći relativno velike udaljenosti u relativno kratkom vremenu. Ali putnici generacijskog broda ne moraju biti kolonizatori, oni mogu biti zadovoljni svojim brodom, koji uostalom može biti veličine svijeta. U Asimovljevom romanu BOGOVI LIČNO ljudska kolonija na Mjesecu sprema se zajedno s Mjesecom uputiti među zvijezde. U priči Roberta Reeda, REMORAS ljudski besmrtnici zajedno s alienima putuju galaksijom u prošupljenom svijetu preuređenom od kore plinovitog džina.

Putovati se može i brže od svjetlosti. Zvjezdobrod Enterprise to radi Warp pogonom.

U tom slučaju vjerojatno dolazi do neke vrste iskrivljenja normalnog prostora, ali čini se da on prolazi svom dužinom. U ZADUDŽBINI se ogromne razdaljine prelaze trenutno, skokom kroz hiperprostor. Hiperprostor je prostor van normalnog prostora svemira, koji je u dodiru s ukupnim prostorom svemira na transcendentalan način. To nije baš četvrta prostorna dimenzija, ali je kao i ona, odmah tu iako se ne može vidjeti. Taj skok je usporediv s načinom na koji čestice na subatomskom nivou preskaču s razine na razinu (nešto u vezi s valencijom).

U Pohlovoj KAPIJI vanzemaljski artefakti tako nekako preskaču odavde tko zna gdje. U Haldemanovom MINDEBRIDG-u otvara se prolaz između velikih razdaljina. Jedan način putovanja više na individualnom novou je teleportacija, dakle prenošenje tijela na daljinu, bilo paranormalnim sposobnostima ili tehnologijom. Ovdje je opet pitanje da li se prijenos događa brzinom svjetlosti, manjom ili trenutno.

Ograničenje brzine svjetlosti čini od naseljenog svemira skup izoliranih mjesto. Ovo se da popraviti čak iako se ne može putovati brže od svjetlosti. Prijenos informacije može biti slobodniji od prijenosa materije. U svemiru Ursule LeGuin postoji ansbil, uređaj koji omogućava trenutnu komunikaciju bez obzira na udaljenost. Ukoliko ovo otvara mogućnost relativističko-vremenskim paradoksima, oni, koliko mi je poznato nisu ispitani.

Relativnost, inače (tako kažu), ne djeluje u okvirima površine Zemlje. Tu je na snazi Newtonova mehanika. Ali kad krenete k zvjezdama ona je tu. Čovjek koji putuje brzinom bliskoj svjetlosti od Zemlje do nekog odredišta pa natrag, pronaći će da su na Zemlji protekle dekade, stoljeća, mileniji, iako je njemu proteklo tek par tjedana ili mjeseci. Ako niste avanturisti već jednostavno pomorac, mašinski radnik na svemirskom brodu kao junak Varleyeve priče GURAČ, ovo vas može učiniti prilično usamljenim. U Haldemanovom VJEĆNOM RATU glavni muški i ženski lik su se nepovratno gubili i ipak pronalazili u svojih desetaka kroz tisuću "stvarnih" godina.

Jedna druga zanimljiva mogućnost relativnosti opisana je u priči kojoj sam zaboravio ime i autora, ali pročitao sam je u Siriusu. Naime, putujući relativističkom brzinom k odredištu možete u kratkom vremenu propratiti njegov razvoj kroz ogroman vremenski raspon, ne manje nego evoluciju zvijezda i sazvježđa.

Putovati bi se eventualno moglo i kroz crne rupe, ako su one crvotočine svemira. Tu je prvo pitanje kako preživjeti gravitacione sile koje u njoj

vladaju (ali, uostalom, tko zna što u noj vlada), a zatim, kroz što se izlazi? Kroz drugu crnu rupu? Kroz kvazar?

Par detalja o bestežinskom prostoru: U Clarkeovom romanu OTOCI NA NEBU, pokazano je da šibica zapaljena u bestežinskom stanju ima okrugao plamen, zbog nedostatka gravitacije, te se zbog istog razloga brzo gasi, jer nema uzduha već ugljični monoksid ostaje uz plamen i guši ga.

U romanu ZVIJEZDA KEC nekog ruskog autora (Beljajeva?) problem spretnijeg kretanja u bestežinskom prostoru stanice prvo je riješavan dizajnom odjeće koja je imitirala ptičiju krila, da bi se kao bolje rješenje pokazale rible peraje.

Ender u Cardovoj ENDEROVOJ IGRI otkriva da u bestežinskom prostoru nema definiranog poda, stropa, zidova, već je dolje mjesto prema kojem se krećeš.

Čitao sam prije dosta vremena da duži boravak u bestežinskom prostoru štetno djeluje na čovjekov kostur - kosti navodno gube kalcij. Ovo se valjda ublažava vježbama, ne znam da li je to točno, a Rusi baš i nisu informativni.

Kozmičku arhitekturu malo je obogatio Niven romanom PRSTEN, u kojem opisuje vanzemaljski artefakt, prsten oko Sunca, promjera jedne orbite, širine desetak, dvadesetak tisuća kilometara, zarotiran do gravitacije 1G, s plinskim lancem na rubovima da zadrže atmosferu. Na tragu toga, još ljepši je roman INTEGRAL TREES. Bit će da se cijela planeta rasula zbog gravitacionih sila formirajući cilindrični prsten oko Sunca prošiven drvetom kao pušavicom.

Slična prstenu i još grandiozija je ideja opisana u teorijskom radu (ne znam da li je upotrebljena u SF-u). Može se konstruirati sfera oko sunca. To bi zaktijevalo materiju količine planete ili više njih, a trebalo bi na umjetan način riješiti i problem gravitacije, ali dobiven prostor bi bio fantastičan (a da ne govorimo da bi imali podno grijanje zaj. op. ur.). Ne bi bilo prirodne noći, ali bi sunčene energije bilo u izobilju (mislio si živjeti s unutarnje strane sfere - op. ur. spo. moz.).

Na kraju vas posjećam/upućujem na prekrasnu, lirsку i uzvišenu ideju priče Davida Brina KRISTALNE SFERE. Kad je prvi čovjekov artefakt prešao granicu Sunčevog sustava, raspalo se u mali milijun blještavih dijelova ono za što nismo znali da se tamo nalazi, kristalna sfera oko Sunčevog sistema koja nas je kao ljušku jajeta čuvala od vanjskih upriva dok nismo sazrijeli dovoljno da možemo izaći van i susteti druge. Nismo bili sami, ali smo bili rani. Saznali smo da je već par vrsta prije nas izraslo do zvijezda i svemir je bio njihov, s tom ogradom da nisu mogli dirati one koji su tek rasli zaštićeni kristalnim sferama. Uživali su, učili i rasli, a onda su postali usamljeni pa su se povukli u prostor gdje vrijeme stoji, čekajući ostale. Sada je svemir bio naš da uživamo, učimo i rastemo i promatramo djecu iza kristalnih sfera koja tek dolaze.

Sense friction